

• SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

MAHMUT ÖZAKKAŞ

• Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	...	İSLÂM MEDENİYETİ
İMAN VE AHLÂK BUHRANI	...	Ebul Hasan Ali NEDEVİ Ter.: Selâhaddin KAYA
İSLÂM'IN GARP DÜŞÜNCESİ ÜZERİNDEKİ TESİRLERİ	...	Prof. Friedrich HEILER Ter.: Rekin ERTEM
İSLÂM, SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	...	Mehmed SOFUOĞLU
İSLÂMİYETİN GETİRDİKLERİ TEVRAT VE İNCİL'DE	...	Prof. Muhammed ALİ Ter.: Dr. S. MEHMEDOĞLU
RUVEYM B. AHMED	...	Dr. A. Subhi FURAT
ZULMETTEN NÜRA (Şiir)	...	Yaşar FERSAHOĞLU
MEVLÂNAMIZIN SÖZLERİ VE HÂLİNDEN ALINACAK DERSLER	...	Ord. Prof. Dr. A. S. ÜNVER
İSLÂM MEDENİYETİNDE İLİM HAYATI	...	M. Zekâi KONRAPA
İSLÂM MEDENİYETİ (Şiir)	...	Hayrünnisa ÇİGDEM
ASR-I SEÂDETTE YAHÜDİLER	...	M. Hulûsi BOLAY
İÇ ZİYNET (Şiir)	...	Cahit ZARİFOĞLU
A. HAMDİ AKŞEKİ	...	Veli ERTAN
BİR ÖĞRETMENİN VASIFLARI	...	Dr. N. HACİEMİNOĞLU
İSLÂMİN İKTİSADİ ESASLARI	...	Hamdi MERT
ÂŞİK (Şiir)	...	A. Şeref GÜZELYAZICI
KELİMELER DÜNYASINDAN	...	Prof. Dr. F. K. TİMURTAŞ
İBRAHİM PADİŞAH	...	Emine İşınsu OKÇU
SUALLERE CEVAPLARIMIZ	...	Gazi MERT
HABERLER	...	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315
Tel. : 22 46 02

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **ŞÜKRÜ ÖZTÜRK**
Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**
Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş. : **İ. HACİVAT**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAK

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Kişiler PULCU Kişiler
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 6
Basıldığı Tarih : 24 Ocak 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kapak : 2 renk 2.500 TL.
İç Kapak : 2 renk 1.500 TL.

Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

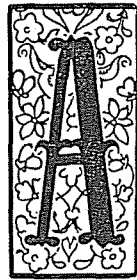
Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Vefatının 17. yılı münasebetiyle

Diyanet İşleri Reisi Merhum

A. Hamdi Akseki

«1887 - 1951»

HMET Hamdi Akseki, Cumhuriyet devrinin Üçüncü Diyanet İşleri Reisi olup, yazmış olduğu dini, içtimai ve ahlâki eserleri ile İslâm âleminde tanınmış değerli din âlimlerindedir. Muharrir, müdekkik ve mütefekkir bir zattır.

1887 tarihinde Akseki'nin Güzelsu nahiyesinde doğmuştur. Nahiye camisinin İmam-Hatibi bulunan Mahmud Efendi isminde bir zatın oğludur. Annesi de aslen Güzelsulu olan Cafer oğlu Mehmet

Ali adında bir zatın kızı olan Hatice Hanımdır.

Ahmet Hamdi Akseki henüz 12 yaşında bulunduğu sırada kendisinden küçük bir kız kardeşi ile annesinden öksüz kalmıştır.

Kur'an-ı Kerimi babasından ve Hatip Ali Efendiden, tecvidi de Süfi İbrahim Efendi adında bir zattan öğrenmiş, Arapça, Sarf ve Nahv derslerinin mebâdisini de nahiye bulunan Mecidiye medresesinde müderris Abdurrahman Efendiden tahsil etmiştir.

Bu suretle ilk tahsilini memleketi olan Güzelsu'da bitirdikten sonra Ödemiş'e gitmiş, orada 3 sene kadar Gerçekli İsmail Hasip ve Aksekili Hacı Mustafa Efendilerden Arapça, Farsça, Fıkıh ve İslâm itikadına dair dersler okumuştur. Tahsil müddetince iâşe ve ibâtesini ancak haftanın tatil günlerinde mühür kazmakla te'min etmiştir. Memleketinde iken öğrendiği tâlik yazısını da epeyce geliştirmiştir. Mühür hâk etmeyi ilk defa hocası Abdurrahman Efendiden öğrenmiştir.

VELİ ERTAN

(Konya Yük. İslâm
Enstitüsü Müdürü)

Ödemiş'te yaptığı tahsilden sonra İstanbul'a gelmiş ve meşhür Fatih dersâmlarından Bayındırlı Mehmet Şükrü Efendinin derslerine devamlı icazet almıştır.

İmtihanla girdiği Darü-l Fünûn Ulûmu Âliye-i Diniye Fakültesine müdevim bulunduğu sıralarda mezkûr Fakültenin lâğvı üzerine bu defa Dârül-Hilâfetil Âliye Medresesinin Âli kısmına naklonulmuş ve burada tahsilini ikmal ettikten sonra Medresetül-Mütehassisin'in Felsefe, Kelâm ve Tasavvuf şubesine girmiştir. Muvaffakiyetle tahsilini tamamlamış, doktorasını yapmış, İstanbul ruus imtihanını da kazanmak suretiyle dersîâm olmuştur.

Merhumun matbuat sahasındaki çalışmaları da tetkike şâyandır. 1908 senesinden itibaren yazı sahasına atılmış ve o zaman çıkmakta olan Sebülürreşad mecmuasının en önemli muharrirleri arasına girmiştir. Bu mecmuada yazmış olduğu dinî, içtimai, ahlâki ve felsefî makalelerin bir kısmı Beyrut ve Mısır gazeteleri tarafından iktibas olunmuştur.

İLK eserini henüz Dârul-Fünûnda talebeliği sırasında Muhammed Reşit Rıza El Hüseyin'den dilimize çevirdiği «Mezahibin Telfiki ve İslâm'ın bir noktaya Cem'i» adındaki değerli ve olgun tercemesi ile hocalarının teveccühünü kazanmıştır. Hatta üstadı İzmirli İsmail Hakır'ın bu eser hakkındaki ihtisaslarını şu tarzda tebarüz ettirmiştir :

«Dârul Fünûn'un müdeviminden Aksekili Ahmet Hamdi Efendinin bu eserini seve seve okudum» dedikten sonra yazısına devamla «Boş vaktini kütüphanelerde, mütalâhanelerde imrar eden bu genç âlim bu sa'yi bu tettebbuu mütalâası sırasında âtîde en büyük âlimler sırasına geçecektir.» demekle merhumun ilmi kudretini ifadeye çalışmıştır.

Sonradan Süleymaniyyeye tahvil edilen Medresetül-Mütehassisin'in son sınıfında bulunduğu sırada Şeyhül-İslâm Mustafa Hayri Efendi'nin tensibiyle hocası İzmirli İsmail Hakır'ın himmetiyle Heybeli Ada'da Mekteb-i Bahriye-i Şâhâne'ye din dersleri, din felsefesi ve ahlâk dersleri muallimliğine tayin olunmuştur. 1916 tarihinde de bu vazifesine ilâve olarak Medresetül-İrşad, Tarih, Felsefe; yine aynı sene içinde Dârül-Hilâfe medresesi Felsefe dersleri uhdesine verilmiştir. 1918 de felsefe derslerinin kaldırılması üzerine içtimai ilimler müderrisliğine tayin edilmiştir. Mekteb-i Bahriye-i şâhânede din derslerini eskilerin takip ettiği sıkıcı bir usulle değil yepyeni

bir tarzda derslerine başlamış Mektebin Müdür ve muallimlerinin arasında mümtaz bir mevki ihraz etmiş, bu suretle aydın gençlerin ahlâkı ve rûhu üzerinde derin tesirler yapmağa muvaffak olmuştur. Gençlerin vicdanlarındaki din duygusunun samimiyet içinde inkişafına vesile olmuş, gönülden çalışmış ve öğrencileri arasında da üstün bir saygıya mazhar olmuştur.

Merhum Ahmet Hamdi Akseki Heybeli adada Mekteb-i Bahriye-i Şâhâne'de takrir etmiş olduğu derslerini «Dini Dersler» nâmı altında üç kitap halinde toplamıştır.

Birinci kitap birinci kısım zaruriyat-ı diniyye, itikad-ı islâmiye'yi muhtevî 16 dersten ibarettir.

Birinci kitap ikinci kısım ise ibadet ve hikmeti şer'iyye ve mesâlih-i içtimaiyyesini muhtevî 21 dersten müteşekkildir.

Bu eserin üçüncü kısmı ise 4 dersten ibaret İslâm Ahlâkına aittir.

Üçüncü kitap birinci kısım din hakkında mütalâat-ı umumiyeye olup 16 derstir.

Dini dersler namını taşıyan bu üç kitap Sebülür-Reşad kütüphanesi tarafından iki defa tab-ı yapılmış ve o zamanın umum mekteplerinde ve medreselerinde tedris edilmesi maarif ve şer'iyye vekâletlerince kabul edilmiştir. Bu suretle bu mühim eser memleketin her tarafında irfan müesseselerinde tanınmış ve genç nesil üzerinde derin tesirler icra etmiştir.

Merhum Ahmet Hamdi Akseki'nin Balkan muharebesinden önce Sebülür-Reşad mecmuasının Bulgaristan ve Romanya muhabirliği de çok dikkate şâyandır. Bulgarların şiddet ve tazyiklerine rağmen her türlü tehlikeyi göz önüne alan merhum üstad Bulgaristan'ı dolaşmış ve burada bulunan müslümanları tenvir ve irşada çalışmıştır. Oradan mecmuaya gönderdiği «Bulgaristan Mektupları» serisi mühim bir eser mahiyetini taşımaktadır. Bu yazılarında burada bulunan müslümanların yaşayış tarzlarını ve Bulgarların müslümanlara yapmış oldukları zulüm ve cefaları etraflıca izah etmiştir. Bilhassa son yazmış olduğu mektubunda Bulgarların muhakkak harbe gireceklerine dair verdiği malûmat ileriye görebildiğine bir misaldir. Millî mücadele sırasındaki hizmeti de oldukça büyüktür.

MİLLÎ mücadelenin başlaması üzerine İstanbul'daki vazifesini bırakmış Anadolu'ya geçmiş ve 1922 tarihinde Ankara Mekteb-i Sultânî ulûm-i diniyye muallimliğine tayin olunmuştur. Bir taraftan

da yazıları ile, va'z ve irşadlarıyla halkı, dinî konferanslarıyla de gençleri tenvir ve ikaza çalışmıştır.

1922 tarihinde Ramazan ayı mü-nasebetiyle Ankara Dârül-Muallimin konferans salonunda dinî konferanslar vermiştir. Bilâhare konferanslarını «İslâm Dini fitridir» nâmı altında neşretmişti. Yine aynı tarihlerde mülga Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve umûr-u şer'iyye ve evkaf vekâleti tedrisat müdürü umumiliği uhdesine verilmiştir. Bu vazifeye başladıktan sonra azalıklara da yakın ve tahsil arkadaşlarından eski Diyanet İşleri Reisi Hasan Hüsnü Erdem'i ve diğer arkadaşları Mustafa Sahip'i getirmiştir.

Mülga Dârül-Hilâfe medreselerinin müfredat programlarını yeni baştan ele alınmış yeni Metodlar dahilinde tadilini yaptırmıştır. Nizamnamesi de tümüyle gözden geçirilmiş, zamanın ihtiyacına göre hazırlanmıştır.

Merhum Ahmet Hamdi Akseki'nin 1923 tarihinde Medresetül-Vâizin ve Dârül-Hilâfe Medreseleri hakkında zamanın şer'iyye ve evkaf Vekîline takdim etmiş olduğu lâyihası cidden tedkike şâyandır. Bu lâyihalar üzerine Anadolu Darül-Hilâfeleri için evkaftan o zaman 60.000 lira alınmış, kısa bir zaman içinde medreseler islâh edilmiş ve yeniden programlar tanzim edilmiştir. Dârül-Hilâfe medreselerinin sayısı 13 den 38'e yükselmiştir.

Umuru şer'iyye ve evkaf vekâletinin lağvı üzerine Merhum Ahmet Hamdi Akseki tedrisat müdürü umumiliğinden İstanbul İlahiyat Fakültesi Hadis ve Tarih-i Hadis Müderrisliğine, sonra da Diyanet İşleri Reisinin talep ve tensibiyle Diyanet İşleri heyeti müşavere azalığına tayin olunmuştur.

Heyet-i müşavere azalığında iken, vaktiyle Mekteb-i Bahriye-i Şâhânede teksir etmiş olduğu Dinî Dersler İkinci Kitabı olması lâzım gelen notlarını bu defa «Ahlâk Dersleri» nâmiyle Diyanet İşleri Reisliği neşriyatı meyânında çıkarmıştır.

«Askere Din Dersleri», «Köylüye Din Dersleri», «Vel'asri sûresinin tefsiri», «Peygamberimiz Hz. Muhammed A.S. ve Müslümanlık», «Peygamberimizin Mücizeleri» ve «Yeni Hutbelerim» adlarındaki eserlerini neşretmiştir.

Merhum Üstad 1939 tarihinde Diyanet İşleri Reisi Rifat hocanın tasvib ve tensibleriyle Reis muavinliğine getirilmiştir. Bu zamanda 656 sayfa tutan «İslâm, Fitri, Tabii ve Umûmî bir dindir» adındaki hazırlanmış olduğu dört ciltlik muazzam

eserinin birinci cildini ve 4 kitap halinde «Yavrularımıza Din Dersleri»ni yazmıştır.

AHMET Hamdi Akseki 1947 yılında Diyanet İşleri Reisliğine tayin olunmuştur. Reisliği zamanında da itikat, ibadet ve ahlak mevzularını hâvi İslâm Dini'ni öğretmen ve öğrencilere yardımcı açıklamalı din dersleri birinci ve ikinci kitabı ve namaz sürelerinin Türkçe tercüme ve tefsirini yazmış ve müslümanların istifadesine sunmuştur.

Merhumun din tedrisatı ve din müesseseleri hakkında zamanın Başvekiline vermiş olduğu rapor bir eser mahiyetinde olup tetkike şayandır.

10 Aralık 1950 tarihinde Kore Şehitleri için İstanbul'da Süleymaniye camiinde okutulan muazzam tarihi mevlidde mühim bir hitabede bulunmuştur. Bu hitabe şöyle başlamaktadır.

«Aziz Cemaat;

Bugün okunacak mevlid ve hatimler Kore Şehitlerinin ruhlarını taziz, mübarek ve kahraman gâzilerimizi tebci için bu muhteşem mabedde toplanmış bulunuyoruz. Uzakta ve yakından binlerce din kardeşlerimiz ve vatandaşlarımız da buraya gelmiş bulunmaktadırlar. Sözü ile başlamış devamlı «Allah'ın son Peygamberi Hazreti Muhammed (S.A.V.) on üç sene Mekke'de, on sene Medine'de bâtil bir zulüm, istibdatla küfür ve şirk ile beşer ruhunu tezlil eden her türlü hurafelerle savaşmıştı. Bu yirmi üç sene içinde şirkin, bâtılın müthiş savletleri olmuşsa da sonunda hak bâtıla, iman küfre galebe etmiştir. Bütün bunlar, onun Allah'a olan imanı, mümtaz vasıflarından olan secaat, cesaret, kahramanlık, sarsılmaz azim, kuvvetli irade, kat'i hürriyetle olmuştur.

Peygamberimiz Hazreti Muhammed (S.A.V.) yüksek bir mefkûre, hak bir dava uğrunda, Allah Yolunda yürürken Arabistan gölünün her zerresi onu yolundan alkoymak için karşısına bir dağ gibi dikilmiş, fakat bütün dağlar onun sarsılmaz azmi, kuvvetli iradesi karşısında erimişti. Öbür taraftan sulh, barış ve insanîyet dîni olan müslümanlığı bütün beşeriyete tebliğ ederken diğer taraftan da hurafeleri insanların kalbinden söküp atmağa çalışıyordu. Bu yoldaki azim, sabır, sebat, çevresindekilere her zaman bitmek tükenmek bilmiyen bir kuvvet, bir azim ve irade kaynağı olmuştur.

Muhterem cemaat!

İşte biz de, peygamberimizin izin-

de yürümek ve dâima onun izinden ayrılmıyacağımıza azmetmiş bir milletiz. Biz Türk ve Müslümanız. Türklük ve müslümanlık gibi iki vasfı nefsinde cem etmiş bulunan bir millet elbette hârikalar vücuda getirecektir.

Kore'de bulunan bir avuç askerimizin üstün kuvvetlerle nasıl çarpıştıklarını ve insan kuvveti dışında neler yaptıklarını, yabancı matbuat yaza yaza bitiremiyorlar. Bilmiyenler varsa bilsinler ki; bu, bizim için çok tabiidir.

Onbeş bin kahraman ile 300 bin düşmana saldıran «Nefsimi Allah yolunda feda edip ecir bekliyeceğim. Şehit olmak saadetinde erişebilirim bu toz yığınından teşekkül eden kabrim cennettir. Eğer galip olursam, ne bahtiyarım ki bugünü dün-den hayırlı olarak geceye girmiş olurum» diyen Alp Arslan'daki kan ve ruh da işte bu ruhtur.

Şanlı tarihimizde «Sırp Sındığı» diye ün almış olan muazzam hadise cihanın mâlûmudur. Tuğyan edip taşmış bir sel gibi Meriç ovasını kaplıyan yüz bin kişilik bir düşman ordusuna dört bin süvari ile karşı çıkan kahraman komutan Hacı İl Bay, bire yirmiden de fazla olan bu üstün kuvvet karşısında yılgnlık göstermeden geceleyin düşünüp hemen tatbiki geçtiği bir plânla bu muntazam ordunun her tarafından ta arşı âlâya yükselen «Allah Allah» sedalarıyla birden hücumu geçmiş ve birkaç saat içinde, o muazzam ve mağrur ordudan leşlerle çadırlardan başka birşey kalmamıştır.

KALBİNİ Allah'ına bağlanmış dinli, imanlı ve itaatlı olan bu kahramanlara karşı koymak isteyenler, kılıçtan, davranıp kaçabilenler de Meriç'ten geçmişlerdi. Hacı İl Bay bu muazzam kuvvet karşısında geri dönmeyi aklına bile getirmedi. Çünkü düşmanı çok görüp de kaçmak, Türklerin mertlik şiarına ve müslümanlığın emirlerine uygun değildi.

Bir misal daha: Birinci Cihan Harbinde Bağdat cephesinde Yüzbaşı Muzaffer bey, üstün düşman kuvvetleriyle savaşırken yaralanıp düşüyor. Artık Muzaffer Bey son nefeslerini yaşıyor ve konuşmıyor. Bu anda cebinden bir zarf çıkarıp kanı ilâ bir tarafına yazıyor: «Kible ne tarafta?» Kahraman erler bunun ne demek istediğini anhyarak hemen kibleye çeviriyorlar. Bundan sonra zarfın öbür tarafına yazıyor: «Bölük, savaştan yılmasın, intikamımı alsın» Altına da: «Eşhedü en lâilâhe illâllah ve eşhedü enne Muhammeden Abdühü ve Resulühu» keli-

mei şahadetini yazıyor ve rûhunu Allah'a teslim ediyor.

Bu gibi misalleri çoğaltmaya vaktimiz müsait değildir. Uzaklara gitmeğe ne hacet: Otuz sene evvel korkunç bir haksızlığa şahit olmadık mı?

O zaman da bâtil hakka savlet etmiş, durup dururken mukaddes yurdumuza düşman hücum etmiş, haksızın bu savleti bütün şiddetiyle ilerlemiş, önüne gelen mukaddesatı zâlimlere has bir şekilde tahrip etmiş, kirli ayaklarını kalbgâhımıza kadar uzatmıştı. Lâkin sonu ne oldu? Ne olacak: Tam bir azim ve irade ile «Allah Allah!» diyerek süngüsünü takan, silâha sarılan kahraman milletimizin karşısına çıkmak isteyenler kılıçtan geçirilmiş, kaçmakla kurtuluruz sananlar da denize dökülmüştür. Bunlar bizim için her vakit ve dâima olacak bir şeydir.

Bu aziz millete dokunmağa gelmez. Hele onun vatanına, onun hürriyetine, onun mukaddesatına kem gözle bakanlar, bunlara karşı kötü bir fikir besleyenler varsa onlara şu muazzam ve muhteşem mâbedin kürsüsünden ihtar edelim ki «Böyle bir şeyi hayâllerinden dahi silsinler, yoksa evvelkilerin yuvarlandığı Gayya kuyusunun dibini bulurlar.»

«Aziz cemaat, muhterem dinleyicilerim» hitabından sonra devamlı: Şurasını da hatırdan çıkarmamak lâzımdır ki; asker harbe, ölmek için değil, öldürmek için girer. Ve öldürürken kendisi de ölürsen şehit düşer. Eğer bu niyetle beklerken ölse yine şehittir.

Muhterem cemaat;

Şimdi size şehitliğin nasıl bir rütbe olduğundan bahsetmek isterim. Fakat buna dâir ne söylersem yine onu anlatmış olamayacağım. Onu hakkıyla anlayıp anlatabilmek için şehidin yükseldiği bu mertebeye çıkmış olmak lâzımdır. Şehitlik, peygamberlik mertebesinden sonra gelen bir mertebedir. Bunun en güzel, en doğru ifadesini yine Kur'an-ı Kerimde bulabileceğiz.

Cenab-ı Hak, Kur'anda şöyle buyuruyor: «Hak uğrunda, Allah yolunda öldürülenler için sakın ölü demeyiniz. Onlar ölü değil diridirler. Lâkin o yüksek hayatın farkında değilsiniz.»

Evet; onlar yaşayan ve Allah yanında istedikleri saadeti bulan, bize göre ululardır. Ne mutlu böyle bir ölüme! Peygamber efendimiz de şehitliğin ne yüksek bir mertebe olduğunu şu mübarek sözleriyle anlatmışlardır: «Ne olaydı Hak yolunda, Allah yolunda şehit olaydım, tekrar

dirilip tekrar şehid olsaydım. Şehidin bütün günahları mağfurdur. Hısım ve akrabasından yetmiş kişiye şefaata edecektir. Allah cümlemizi onların şefaatine nâil eylesin.

ŞEHİTLİĞİN bu derece yüksek bir merteye olduğunu bilen İstiklâl Marşı şâiri rahmetli Mehmet Âkif, şehide hitaben; şehide karşı ne yapılsa az geleceğini, çok yüksek bir belâgatle ifade ettikten sonra şöyle der :

«Ey şehit oğlu şehit, isteme benden makber»
«Sana âğuşunu açmış duruyor Peygamber».

«Allah ve Peygamber yanında rütbesi bu kadar yüksek olan şehidin ruhu hâtimlerle, mevlidlerle, fâtihalarla ta'ziz olunmaz mı?

Hak yolunda, Allah yolunda savaşan böyle kahraman bir ordu tebci ve gazası tebrik olunmaz mı? İşte bunun için toplanmış bulunuyoruz.» (1) cümlesiyle hitabesini bitirmiştir.

Ahmet Hamdi Akseki İstanbul'da Süleymaniye camii şerifinde vermiş olduğu hitabeden henüz bir ay geçmeden vazifesi başında âniden rahatsızlanmış ve derhal Nümune hastahanesine kaldırılmıştır. Nihayet Hastahane üç gün yattıktan sonra 9 Ocak 1951 tarihinde Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.

Merhum üstadın basılmış ve basılmamış olmak üzere 70 i müteceviz eseri vardır. Yukarıda zikredilen eserlerinden başka basılmış ve basılmamış eserlerinden başlıcaları şunlardır :

- 1 — Hatemül - Enbiya hakkında en çirkin bir isnadın reddiyesi.
- 2 — İmamı Gazalî'nin ruh nazariyesi.
- 3 — Akaid-i İslâmiyye.
- 4 — Ölüm Nedir?
- 5 — İbni Sina Felsefesi.
- 6 — İhlâs Tefsiri.
- 7 — İman ve irade kudreti.
- 8 — Teravîh namazı.
- 9 — İslâm'da resim ve sûretin mahiyeti.
- 10 — İslâm'da ahlâk umdeleri.
- 11 — Tacül-Arus tercümesi.
- 12 — Kur'an-ı Kerim ve Radyo-Gramofon.
- 13 — Tayyare ve kuvvet.
- 14 — Namaz ve Kur'an.

(1) Ahmet Hamdi Akseki'nin hayatı, eserleri ve tesirleri sayfa (80-84): VELİ ERTAN - 1967.

- 15 — İslâm'da ahlâkın mahiyeti.
- 16 — Medenî dünyanın dine dönüşü.
- 17 — Kudret-i İlâhiyye.
- 18 — Bilinmesi elzem olan hakikatler.
- 19 — İradeî cüz'iyeye v.s. eserleri gibi.

Merhumun 3.000 cilde yakın bir kitaplığı vardır. Bu kitaplık varisleri tarafından Diyanet İşleri Reisliğine satılmıştır. Orada çelik dolaplar içinde topluca muhafaza olunmakta ve faydalanılmaktadır.

MERHUM Ahmet Akseki büyük bir din âlimidir. Fazilet, feragat, ahlâk ve seciye sahibi mümtaz bir şahsiyettir. Şarkın ilim ve felsefesi kadar garbın da kültür ve felsefesinin bir çok taraflarını benimsemiş, bundan dolayı da bir çok yerli ve yabancı ansiklopedilerde biyografisi yazılmıştır.

Merhumun en büyük düşüncesi müslümanlık her türlü terakki ve tekâmülü emreden bir din olduğu halde niçin müslümanların geri kaldığı meselesi olmuştur. İşte bunun içindir ki merhum müslümanları dinleriyle mütenasip olarak bir terakkiye ve tekâmüle ulaştırmanın yollarını araştırmış ve bu nokta ile hayli uğraştırmıştır. İslâm dininin ebedi ve umumi olduğunu ve bütün beşeriyetin dini bulunduğunu müdafaa etmiş ve dünya milletlerinin ızdıraptan kurtulabilmesini ancak bütün peygamberlerin de dini olan İslâma dönmekle mümkün olabileceğini delilleriyle ayrı ayrı isbat ve izah etmiştir.

Merhum, «beşerin terakkiyatı ilmiye sahasında akmakta olduğu her hat ve edyama sâireden teba'ud, fakat bizim fitrî olan dinimize bir terakübdür» tezini müdafaa etmiştir.

İş nihayet oraya varacak ki İslâmın fitrî ve ilâhî bir din olduğu bütün âlimler tarafından ikrar edilecektir. İkrar edilecek sözü ile, nihayet yazmış olduğu bir eserinde hükmün gerçekleşmede olduğunu, medenî dünyanın dine dönüşü adlı diğer bir eserinde de, İslâm üleması için de ilk defa bu günkü Avrupa'nın İslâm'a dönüş hakkında gösterdiği tahkik ve neticesi, Almanya ve Amerikada müslüman olan ilim ve fen adamlarının gün be gün artması ile neticenin o hükme muvafık bir hal alacağı kanaatini izhar etmek sûretiyle teferrüt etmiş bir şahsiyettir.

Merhumun sözü tesirli olduğu kadar kalemi de kuvvetlidir. Uslûbu gayet sadedir. En çetin mevzuları en

açık bir şekilde yazmağa muktedirdir. Geniş görüşlü fakih bir din âlimi idi. Bulduğu mevkiin şerefini dâima muhafaza etmiş, âmirlerinin tesirinden uzak kalmıştır. Mesleğinde samimiydi, mütevazî ve olgundu. Dâima Allah'a bağlı kalmış ve imanından asla fedakârlık yapmamıştır. Vatanperverdi, yakınlarına düşküncü, memleketine bağlı idi. Halkı çalışmaya teşvik ederdi. İyilik yapmayı severdi, ilmiyle ve temiz giyinmesiyle herkesin sevgi ve saygısını kazanmıştı.

Merhum Arapça, Farsça, İngilizce bilirdi.

BİBLİYOGRAFYA :

- 1 — Kendi el yazısı ile yazmış olduğu tercümesi hâli.
- 2 — Sebülür - Reşad mecmuasında neşredilen hal tercümesi.
- 3 — Diyanet İşleri Reisi Merhum Ahmet Hamdi Akseki'nin Hayatı, eserleri ve tesirleri, (Veli Ertan), 1967.
- 4 — Yakın arkadaşlarından sâbık Diyanet İşleri Reisi H. Hüsnü Erdem'den alınan notlar.
- 5 — Oğlu Cevat Akseki'den alınan özel notlar.
- 6 — Dini müesseseler hakkında bir rapor (Başvekalete takdim olunmuştur.)
- 7 — Türkiye Anıtlar Derneği İstanbul Şubesi bülteninde Kore şehitleri için İstanbul Süleymaniye camisinde irad buyurdıkları tarihî hitabe. (Derleyen Ali Rıza Cansu).
- 8 — Hakimiyyet-i Millîye 5 Şubat 1341 tarih ve 771 sayılı günlük gazete.
- 9 — H. 1366 (M. 1947) yılı Ramazanı Şerif münasebetiyle Dini bir konuşma (Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlarından) 1947 Ankara, Sakarya Basımevi.

